

LEGAL SCIENCES

УДК 347.731.1

ЕЛЕКТРОННІ КОМУНІКАЦІЇ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Кулага Еліна Вікторівна

к.ю.н.,

доцент кафедри приватного права

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

Вступ. Розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для ефективного функціонування суб'єктів господарювання. Електронні комунікації відіграють ключову роль у забезпеченні оперативного обміну інформацією, автоматизації бізнес-процесів та створенні конкурентних переваг. Особливого значення це набуває в умовах глобалізації та зростання обсягів електронної комерції. Пріоритетами для нашої держави в цій сфері має бути консолідація зусиль законодавців, урядового, наукового та ділового секторів суспільства в найкраще та комплексне вирішення методологічних, стратегічних і тактичних проблем, пов'язаних з вдосконаленням національної інноваційної інвестиційної системи [2, с. 616].

Україна є членом Міжнародного союзу електрозв'язку (ITU) і бере активну участь у формуванні міжнародної політики у цій сфері. На основі Статуту та Конвенції ITU визначаються основні напрямки розвитку галузі та впроваджено Європейський кодекс електронних комунікацій. Прийняття Закону України «Про електронні комунікації» стало важливим кроком нашої держави у напрямку впровадження європейських підходів до регулювання сфери господарювання та розвитку транскордонної телекомунікаційної інфраструктури. Однак із впровадженням нового законодавства виникають як

нові можливості для суб'єктів господарювання, так і певні проблеми правозастосування, що вимагають додаткового обговорення.

Метою роботи є дослідження основних аспектів правового регулювання електронних комунікацій у господарській діяльності в Україні, виявити існуючі проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення.

Матеріали і методи. Серед досліджень, які присвячені електронним комунікаціям слід відзначити наукові доробки Земської Г. О., Кметик Х. В., Круш П. В., Погребняка А. Ю., Піжук О. І., Варенко В. Проте поза увагою вчених залишилися правові аспекти застосування електронних комунікацій у господарській діяльності, а також проблеми та перспективи їх використання в Україні. У роботі використано наукові методи аналізу та синтезу.

Результати та обговорення. З неупинним розвитком новітніх комунікативних технологій стрімке піднесення отримала електронна комерція, активізація господарського обороту з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем [3, с. 4]. Основним нормативно-правовим актом у даній сфері є Закон України "Про електронні комунікації" від 2020 року, який встановлює правові основи надання послуг електронних комунікацій, визначає права та обов'язки їх постачальників. Серед ключових норм закону: захист персональних даних користувачів, вимоги до конфіденційності інформації, забезпечення доступу до послуг для осіб з інвалідністю. Закон України "Про електронні довірчі послуги" регламентує використання електронного підпису, печаток, часового штампа та інших довірчих послуг, що забезпечують юридичну значимість електронних документів. Україна імплементує положення європейського законодавства, зокрема Регламент eIDAS (Регламент (EU) № 910/2014) щодо електронної ідентифікації та Директиву 2002/58/ЕС про обробку персональних даних і конфіденційність у сфері електронних комунікацій.

Електронні комунікації включають будь-яку форму передачі інформації між суб'єктами господарської діяльності за допомогою цифрових засобів зв'язку. Основними складовими електронних комунікацій є: електронна пошта,

платформи для відеоконференцій (Zoom, Microsoft Teams), месенджери (WhatsApp, Telegram), електронні торговельні платформи – забезпечують взаємодію між покупцями та продавцями в електронній формі. Тож у господарській діяльності електронні комунікації сприяють укладанню договорів, веденню переговорів, формуванню ділової документації та обміну іншими даними, важливими для бізнес-процесів.

Сучасна господарська діяльність неможлива без використання електронних комунікацій. Вони забезпечують оперативний обмін інформацією, автоматизацію процесів та спрощення доступу до ринків. Проте їх стрімкий розвиток супроводжується ризиками, що зумовлюють необхідність удосконалення правового регулювання. Один з викликів використання електронних комунікацій пов'язаний з тим, що обробка великих обсягів персональних даних у господарській діяльності вимагає суворого дотримання стандартів конфіденційності. У контексті євроінтеграції особливо важливим є приведення українського законодавства у відповідність до норм GDPR. Суб'єкти господарювання також стикаються з численними кіберзагрозами, такими як: кібератаки на корпоративні мережі, несанкціонований доступ до комерційної таємниці, шкідливе програмне забезпечення. Отже, необхідність удосконалення правових механізмів захисту стає нагальною для запобігання значним економічним втратам.

В аспекті нашого дослідження розглянемо також проблему використання електронних доказів у судових господарських спорах. Електронні докази стають особливо важливими у випадках, коли господарська діяльність ведеться онлайн, включаючи укладання договорів та обмін діловою інформацією. До електронних доказів належать: електронні листи; скріншоти веб-сторінок; файли з електронними підписами; записи відеоконференцій; дані з месенджерів та інших цифрових платформ.

Попри запровадження електронного підпису, судова практика свідчить про проблеми з доведенням автентичності електронних доказів. Проблеми виникають через легкість підробки або модифікації цифрових файлів та

відсутність інструментів для перевірки автентичності електронного документа в більшості судів. Суд може поставити під сумнів електронний лист, якщо не буде доведено, що він дійсно був відправлений з конкретної адреси, а його зміст не змінювався.

Верховний Суд висловив свою позицію щодо електронних доказів у Постанові ВСУ від 15.03.2023 (справа №753/3452/20), яка полягає у тому, що електронні листи можуть бути доказами, якщо автентичність відправника підтверджується технічними параметрами поштового сервера.

Проблеми в судах виникають також щодо встановлення юридичної сили електронного підпису. Відповідно до Закону України "Про електронні довірчі послуги", електронний підпис прирівнюється до власноручного за умови, що підпис відповідає технічним стандартам та він наданий відповідно до довірчої послуги, акредитованої в Україні. Однак, суди часто стикаються з електронними підписами, які створені за допомогою іноземних сервісів або не відповідають українським стандартам. Електронний підпис, виданий іноземним провайдером, може не визнаватися у суді через відсутність взаємного визнання стандартів між Україною та країною-виробником.

Практичною проблемою є також відсутність регламенту зберігання та передавання електронних доказів. Суди часто ставлять під сумнів спосіб отримання електронного доказу, якщо відсутній офіційний порядок його зберігання; немає сертифікованих технічних засобів для передачі доказу до суду. Скриншот переписки в месенджері може не вважатися достатнім доказом, якщо немає доказів автентичності самого месенджера або його технічних характеристик. У Постанові від 12.05.2022 у справі №923/764/21 Верховний Суд висловив позицію щодо електронних доказів, яка полягає у тому, що скріншоти веб-сторінок приймаються як докази за умови їх нотаріального засвідчення.

Висновки. Електронні докази є невід'ємною частиною сучасного судового процесу, але їхнє використання супроводжується значними викликами. Для вирішення нагальних проблем правового регулювання

електронних комунікацій необхідно впровадити чіткі правила визнання електронних доказів у судовому процесі, створити систему сертифікованих центрів для зберігання та передачі електронних доказів, визнати електронні підписи міжнародних провайдерів, що відповідають стандартам eIDAS.

Для забезпечення ефективності судочинства необхідне оснащення судів технічними засобами для перевірки електронних доказів, навчання суддів основам цифрової доказової бази, спрощення процедур прийняття електронних доказів через електронний суд, вдосконалення процедур цифрової експертизи. Це сприятиме зміцненню довіри до правосуддя в цифрову епоху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 30.11.2024).
2. Makhinchuk, V., Gusarov, K., Kulaha, E., Koroied, S., & Kovalenko, I. (2021). Problems of legislative regulation of innovative activity in Ukraine. *J. Legal Ethical & Regul. Issues*, 24, 1. P. 609-616.
3. Кулага Е. В., Шаталова Л. М. Окремі питання правового регулювання впровадження електронних довірчих послуг. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 88-91. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2020/22.pdf